

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Ректор КЗВО «ДАНО» ДОР»

Віктор СИЧЕНКО

«09» квітня 2026 р.

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
«Професійна діяльність асистента вчителя в умовах інклюзивної та
безбар'єрної освіти: сучасні інструменти і технології»**

Введено в дію наказом
КЗВО «ДАНО» ДОР»
від 09.04.2026 № 76

Дніпро – 2026

Розробники: Тетяна МОТУЗ, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної та спеціальної педагогіки комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради».

Олена СЛОБОДЕНЮК, старший викладач кафедри загальної та спеціальної педагогіки комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради».

Напрямок підвищення кваліфікації: професійна діяльність асистента вчителя в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти (Наказ МОН України від 04.11.2025 р № 1451).

Термін дії програми: з 2026 до 2030 року.

Рецензенти:

Ірина РОДИМЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Комунального закладу освіти «Навчально-реабілітаційний центр «Зоряний» Дніпропетровської обласної ради»;

Віра КУПРАС, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Комунального закладу освіти «Спеціальна школа №12» Дніпропетровської обласної ради».

Особи, які забезпечують виконання програми:

Тетяна МОТУЗ, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної та спеціальної педагогіки комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»;

Олена СЛОБОДЕНЮК, старший викладач кафедри загальної та спеціальної педагогіки комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради».

ПОГОДЖЕНО

На засіданні кафедри загальної та спеціальної педагогіки комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

Протокол від «30» березня 2026 року № 8.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

Протокол від 09.04.2026 2026 № 12.

©КЗВО «ДАНО» ДОР»

©Тетяна МОТУЗ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма (далі – Програма) розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти та з урахуванням державної політики у сфері базової середньої освіти, вимог чинного законодавства та нормативних документів щодо інклюзивного навчання (закони України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державний стандарт базової середньої освіти, Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, інструктивно-методичні листи Міністерства освіти і науки України) з метою забезпечення рівних умов для здобуття повної загальної середньої освіти всіма учнями, у тому числі з особливими освітніми потребами (далі – ООП).

Актуальність освітньої програми. Актуальність запропонованої програми підвищення кваліфікації зумовлена потребою в удосконаленні професійних компетентностей асистентів учителів, формуванні їхньої здатності та готовності ефективно надавати підтримку педагогам під час організації освітнього процесу в інклюзивних класах відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

В умовах розбудови системи освіти, що ґрунтується на концептуальних положеннях Нової української школи, упровадження державних стандартів освіти пріоритетності набувають питання забезпечення рівних можливостей для отримання якісної освіти всіма здобувачами й здобувачками базової середньої освіти. У зв'язку із цим увиразнюється потреба створення в закладі загальної середньої освіти безпечного, безбар'єрного, інклюзивного середовища для організації інклюзивного навчання. Реалізація визначених положень можлива за умови розроблення єдиної системи, яка спрямована на задоволення освітніх потреб учнів/-ць з ООП та наявності високкваліфікованих фахівців, здатних організувати освітній процес на засадах суб'єктивності, здійснювати супровід та надавати підтримку цій категорії здобувачів освіти в партнерстві з усіма учасниками освітнього процесу.

Реалізація освітньої програми відповідає потребам закладів загальної середньої освіти та професійним запитам асистентів учителів. Її зміст спрямований на підвищення якості інклюзивного навчання, забезпечення ефективного психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами та дотримання принципів доступності, рівності й партнерської взаємодії в освітньому процесі.

Цільова група: асистенти вчителів закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин / 1,0 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми. Програма реалізується з використанням практикоорієнтованих, інтерактивних методів, дотриманням принципів академічної доброчесності, індивідуалізації освітніх траєкторій та забезпечення сталого розвитку професійного потенціалу педагогів.

Освітній процес за Програмою передбачає поєднання синхронних інтерактивних занять (дистанційно) та індивідуальної роботи учасників, зокрема з використанням онлайн-платформи.

Інтерактивні заняття об'єднують лекційне представлення матеріалу та його практичне застосування і проводяться на платформі Zoom (віртуальні практичні заняття в реальному часі, групові тематичні дискусії з використанням інтерактивних інструментів, чат-опитування, спільні онлайн-документи тощо).

Індивідуальна (самостійна) робота слухачів передбачає опрацювання навчального матеріалу лекційних занять, підготовку до практичних занять, самостійне опрацювання додаткового матеріалу, виконання практичних завдань, вправ, спрямованих на закріплення матеріалу та перенесення його в практичну площину. Завдання виконуються з використанням онлайн-інструментів, які забезпечують можливість самостійного темпу роботи, рефлексії та отримання зворотного зв'язку.

Форма навчання: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток і вдосконалення професійних компетентностей асистентів учителів у впровадженні Державного стандарту базової середньої освіти шляхом оволодіння сучасними підходами, практичними інструментами для організації безпечного, безбар'єрного, інклюзивного освітнього середовища, орієнтованого на задоволення освітніх потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Завдання підвищення кваліфікації:

ознайомити слухачів із метою, завданнями, принципами інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;

поглибити й розширити знань слухачів щодо сучасних підходів до організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;

формуванню розуміння важливості участі асистента вчителя в реалізації Державного стандарту базової середньої освіти;

ознайомити слухачів з дидактичними можливостями інструментів та ресурсів, що можуть бути помічними для асистента вчителя;

сприяти формування готовності взаємодіяти з учасниками освітнього процесу на засадах партнерства;

сприяти формування та розвитку в слухачів практичних навичок, необхідних для створення інклюзивного, безбар'єрного середовища, організації ефективної взаємодії команди психолого-педагогічного супроводу, наданні підтримки та супроводу дитині з ООП у реалізації нею індивідуальної освітньої траєкторії;

формуванню готовності слухачів до надання підтримки та здійснення супроводу здобувачів/-ок в умовах дистанційного навчання;

формуванню готовності асистента вчителя до участі у вимірюванні поступу дитини з ООП у навчанні;

мотивувати слухачів до вдосконалення компетентностей, що є важливими для реалізації Державного стандарту на рівні базової середньої освіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться

Підвищення кваліфікації за програмою сприятиме вдосконаленню емоційно-етичної компетентності (Б2), компетентності педагогічного партнерства (Б3), інклюзивної компетентності (В1), організаційної компетентності (Г2), здатності до навчання впродовж життя (Д1).

Перелік зазначених компетентностей узгоджується з компетентностями, визначеними в професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 № 1225).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі поглиблюють знання, удосконалюють уміння, навички щодо:

розуміння мети, завдань, принципів, особливостей організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;

участі асистента вчителя в розробленні індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів і здобувачок базової середньої освіти з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей;

надання підтримки та супроводу учнівству з ООП в умовах дистанційного навчання;

розуміння ефективності інструментів та ресурсів, що можуть бути помічними для асистента вчителя в організації інклюзивного навчання;

налагодження ефективної взаємодії з командою психолого-педагогічного супроводу задля надання підтримки та здійснення супроводу в реалізації здобувачами/-ками індивідуальної освітньої траєкторії;

застосування практик спільного викладання;

визначення рівня сформованості власних компетентностей щодо впровадження Державного стандарту на рівні базової середньої освіти.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації

Контроль та оцінювання результатів навчання базуються на компетентнісному підході та здійснюються викладачем у межах кожної теми шляхом організації системного супроводу освітньої діяльності слухачів, надання зворотного зв'язку та коригування результатів їх навчання.

Загальний бал програми – 100.

Загальний бал формується шляхом підсумовування результатів виконання семи практичних завдань та підсумкового тестування.

Формула виведення загального балу:

Загальний бал = ПЗ1 + ПЗ2 + ПЗ3 + ПЗ4 + ПЗ5 + ПЗ6 + ПЗ7 + ПТ

де:

ПЗ1–ПЗ7 – практичні завдання (кожне від 0 до 10 балів);

ПТ – оцінка за підсумковий тест (від 0 до 30 балів).

Критерії оцінювання практичних завдань

Оцінювання практичних завдань здійснюється за такими узагальненими критеріями:

відповідність змісту завдання поставленій меті;

повнота та обґрунтованість виконання;
самостійність і креативність рішень;
коректність використання цифрових інструментів;
логічність, структурованість і оформлення результату.

Оцінювання результатів виконання практичних завдань здійснюється за 10-бальною шкалою відповідно до рівня сформованості професійних умінь здобувачів освіти. Високий рівень (9–10 балів) передбачає повне, самостійне та обґрунтоване виконання завдання, що характеризується глибоким розумінням змісту, логічністю викладу, відсутністю помилок і доцільним використанням цифрових інструментів, а також наявністю елементів творчого підходу. Достатній рівень (7–8 балів) засвідчує загалом правильне виконання завдання з незначними неточностями або частковою неповнотою, при цьому здобувач демонструє розуміння матеріалу та коректне, хоча й не завжди варіативне, використання цифрових засобів. Середній рівень (5–6 балів) характеризується частковим виконанням завдання, поверховим розумінням змісту, наявністю суттєвих неточностей і обмеженим або частково некоректним використанням цифрових інструментів. Початковий рівень (3–4 бали) фіксується у разі формального або фрагментарного виконання завдання, значних помилок, відсутності логічності та обґрунтованості відповіді, а також некоректного застосування цифрових засобів. Низький рівень (0–2 бали) засвідчує невиконання або виконання завдання з грубими помилками, що свідчить про відсутність розуміння змісту, невідповідність поставленій меті та відсутність самостійності у виконанні.

На завершальному етапі навчання слухачі складають підсумковий тест.

Підсумкова шкала оцінювання

100–90 балів – відмінно

89–80 балів – добре

79–60 балів – задовільно

59–0 балів – незадовільно (не зараховано)

Отримання педагогічним працівником документа про підвищення кваліфікації за умови не менше ніж 60% успішності засвоєння змісту Програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: за підсумками виконання Програми слухачеві видається свідоцтво (відповідно до вимог постанови КМУ від 21 серпня 2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (з урахуванням змін).

Вартість освітньої програми 980 грн

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програма передбачає цілісне поєднання теоретичної підготовки, практикоорієнтованої діяльності та самостійної роботи слухачів, що забезпечує послідовне формування й удосконалення професійних компетентностей асистента вчителя. Зміст програми зорієнтований на опанування знань про організацію інклюзивного навчання, набуття вмінь здійснювати педагогічну підтримку здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, а також розвиток здатності діяти в складі команди психолого-педагогічного супроводу. Така побудова забезпечує взаємозв'язок теоретичних положень із практикою їх застосування в реальних умовах освітнього процесу.

Особливістю освітньої діяльності за Програмою є її виражена практикоорієнтованість та інтерактивний характер. Організація навчання передбачає активне залучення слухачів до аналізу професійних ситуацій, розв'язання кейсів, виконання практичних завдань, моделювання взаємодії вчителя й асистента вчителя, а також участь у відпрацюванні алгоритмів діяльності в типових і варіативних педагогічних ситуаціях. Значна увага приділяється формуванню здатності до обґрунтованого вибору педагогічних стратегій підтримки учнів з особливими освітніми потребами, застосування адаптацій і модифікацій, використання ресурсів освітнього середовища, у тому числі цифрових інструментів.

Самостійна робота слухачів спрямована на поглиблення й систематизацію отриманих знань, розвиток аналітичних і рефлексивних умінь, а також підготовку до практичної діяльності. Вона передбачає опрацювання навчально-методичних матеріалів і нормативно-правових документів, аналіз прикладів організації інклюзивного освітнього середовища, виконання індивідуальних і групових завдань, пов'язаних із розробленням елементів навчальних матеріалів для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Важливим компонентом є осмислення власного професійного досвіду, визначення труднощів у діяльності та пошук шляхів їх подолання, що сприяє розвитку готовності до професійного самовдосконалення.

Підсумкові заходи включають підсумкове оцінювання результатів навчання у формі тестового контролю, що забезпечує перевірку рівня засвоєння слухачами змісту Програми та сформованості визначених професійних компетентностей.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 годин, з них: 8 години – лекційні заняття, 14 годин – практична робота, 6 години – самостійна робота.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ БАЗОВІЙ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ					
Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти	1	2	1		4
Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності	1	2	1		4
Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу	1	2	1		4
Тема 1.4. Участь та роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності	2	2			4
<i>Разом за модулем</i>	5	8	3		16
МОДУЛЬ 2. ПАРТНЕРСТВО ТА СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА					
Тема 2.1. Практика спільного викладання	1	2	1		4
Тема 2.2. Інструменти й ресурси для асистента вчителя	1	2	1		4
Тема 2.3. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів.	1	2	1		4
<i>Разом за модулем</i>	3	6	3		12
Підсумкові заходи				2	2
Усього	8	14	6	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Програма структурована за двома модулями, зміст яких спрямований на формування професійних компетентностей асистентів учителів, необхідних для участі в організації інклюзивного навчання та здійснення педагогічної підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Тематика модулів охоплює ключові напрями діяльності асистента вчителя: забезпечення доступності освітнього середовища, участь у роботі команди психолого-педагогічного супроводу, реалізацію індивідуальної програми розвитку, застосування адаптацій і модифікацій.

Зміст програми поєднує теоретичне осмислення підходів до інклюзивного навчання з практичним опануванням інструментів професійної діяльності, узгоджений з вимогами Державного стандарту базової середньої освіти та розроблений на основі Типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової

середньої освіти (наказ МОН України від 04.11.2025 № 1451), і орієнтований на підготовку асистента вчителя до ефективної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища.

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти. Поняття «інклюзія», «інклюзивне навчання», «особливі освітні потреби», «учні з особливими освітніми потребами». Сутність, завдання, принципи (недискримінації, урахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників) та цінності інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти.

Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки. Особливості надання педагогічної підтримки.

Реалізація права учнів з ООП на освіту в українському законодавчому полі: Конституція України, закони України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (від 15 вересня 2021 р. № 957), наказ МОН «Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року (схвалено розпорядженням КМУ від 07.06.2024 № 527-р), інструктивно-методичні листи МОН.

Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності. Поняття «безбар'єрність» та її види: фізична, інформаційна, цифрова, суспільна, освітня, економічна.

Компоненти освітньої безбар'єрності: доступність інфраструктури освітніх середовищ та обладнання (ергономіка та безпека шкільного середовища; привабливий дизайн приміщень, обладнання, меблів, прилеглої території), безпроблемне пересування (забезпечення достатнього фізичного простору учням, і вчителям, які використовують допоміжні пристрої, раціональне використання простору з урахуванням індивідуальних потреб здобувачів освіти), доступність навчального матеріалу та засобів навчання відповідно до потреб здобувачів освіти (пояснення вчителя, колективне обговорення, персоналізовані інструкції тощо), рівні можливості для здобуття освіти, психологічна підтримка.

Сутність поняття «універсальний дизайн». Фокус універсального дизайну: предмети, простір, інформація, послуги. Принципи універсального дизайну в навчанні (UDL (Universal Design for Learning)); використання різноманітних методів для представлення інформації (письмові, усні, візуальні, тактильні) дозволяє легко сприймати, розуміти й засвоювати інформацію; надання учням альтернативних способів дій та демонстрування

знань, умінь, способів діяльності (презентація, есе, схема, виріб тощо) - забезпечує глибше розуміння НОМЕ навчального матеріалу, сприяє реалізації індивідуального підходу; урахування інтересів учнів для вибору змісту навчання, рівня складності завдань, способів мотивування передбачає гнучкість та доступність навчальних планів, програм, методик навчання, викладання, урахування інтересів, здібностей, рівня підготовки учнівства, стилів навчання.

Приклади універсального дизайну в освіті: чіткі лінії видимості для всього учнівства; регулятори гучності; вибір мови; рамповий доступ у басейнах; субтитри на відеоматеріали; знаки з візуальним контрастом; вебсторінки, які надають альтернативний текст для опису зображень; інструкції, за допомогою яких навчальний матеріал подається як усно, так і візуально; наліпки на кнопках управління обладнанням, які мають великий шрифт; музей, який дозволяє відвідувачам вибирати, слухати або читати описи та ін.; візуальні способи надання інформації; контрастні елементи; використання значків з текстовими мітками. Інтеграція принципів UDL у планування уроку. Значення універсального дизайну в упровадженні концепції НУШ.

Характеристика поняття «розумне пристосування». Розумне пристосування та додаткові засоби для навчання (аудіотактильний прилад, прилад для читання плоскодруктованих текстів, накладки зі шрифтом Брайля; лінза Френеля; онлайн- сервіси перекладу української жестової мови та ін.). Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами. Додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації.

Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу. Поняття «команда психолого-педагогічного супроводу МУТАНК.43 особливими освітніми потребами» (далі Команда супроводу). Склад та завдання Команди супроводу. Асистент учителя як учасник Команди супроводу. Функції асистента вчителя в складі Команди супроводу.

Сутнісна характеристика поняття «індивідуальна траєкторія навчання учнів з ООП». Індивідуальна програма розвитку (далі ІПР) як засіб реалізації індивідуальної траєкторії учнів з ООП. Особливості її розроблення та впровадження. Роль асистента вчителя в розробленні та впровадженні ІПР.

Роль батьків як рівноправних членів Команди супроводу в розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей. Партнерство асистента вчителя та батьків у реалізації індивідуальної траєкторії навчання учнів з ООП.

Тема 1.4. Участь та роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності. Поняття «адаптація» та «модифікація». Основні завдання адаптації та модифікації. Адаптація змісту навчального предмета (інтегрованого курсу). Здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) для осіб з ООП з метою досягнення результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти та/або ІПР учня / учениці.

Приклади адаптації освітніх підходів: поділ завдань на кілька простіших за змістом або покрокових; зменшення тривалості виконання завдання або

їхньої кількості за умови збереження рівня складності (частіші повторення, спрощені інструкції до виконання); застосування комп'ютерних програм, візуалізаційних карток, предметів, аудіо- та відеороликів тощо; оформлення навчальних матеріалів з огляду на особливі потреби учнів / учениць (великий шрифт, виділення кольором, підкреслення).

Модифікація змісту навчального предмета / інтегрованого курсу. Основні способи модифікації: спрощення (зменшення складності цілей та/або змісту); виключення (скорочення кількості дисциплін, що вивчаються, або зменшення вимог до кінцевих цілей вивчення предмета / інтегрованого курсу, виключення певного змісту); поєднання або ущільнення (інтеграція деяких предметів в один курс або інтеграція кінцевих цілей, змісту).

Приклади модифікації: скорочення обсягу матеріалу, що вивчається на уроці; зменшення кількості тем з однієї чи кількох дисциплін; заміна завдання на інше зі збереженням наряду вивчення дисципліни (наприклад, набрати текст, на комп'ютері замість писати його ручкою); зниження складності завдання (додавання замість множення); використання додаткових матеріалів алгоритмів дії, правил у вигляді малюнків чи позначок; повторення інструкцій та алгоритмів дій.

Способи адаптації та модифікації навчальних матеріалів: спрощення та переформулювання правил, інструкцій для забезпечення їх доступності й зрозумілості здобувачам освіти; використання додаткових візуальних засобів (схеми, креслення, макети, моделі, ілюстрації), які полегшують сприйняття та засвоєння матеріалу.

Зміст роботи асистента вчителя на уроках різних освітніх галузей. Методи підтримки учнів з ООП у досягненні результатів навчання: індивідуалізація навчання, диференційований підхід, використання допоміжних технологій, психологічна підтримка, створення ситуації успіху.

Використання різних форматів організації роботи в інклюзивному класі. Основні функції асистента вчителя під час дистанційного навчання: технічна підтримка під час уроків; адаптація навчальних матеріалів; узагальнення онлайн-ресурсів та додатків для підтримки навчання; взаємодія з батьками; підтримка учнів з ООП (підтримка уваги, додаткові пояснення, включення всіх учнів у групову роботу); ведення документації та здійснення аналізу.

Основи формування оцінювання учнів з особливими освітніми потребами: сутність та відмінність від інших видів оцінювання; принципи (неперервності, позитивності, залученість учнів до процесу оцінювання); прийоми (самооцінювання, взаємооцінювання, надання зворотного зв'язку); використання інструментів формування оцінювання (сигнали рукою, карти запитань, щоденник спостережень, портфоліо, усні коментарі та ін.). Методи та техніки ефективного зворотного зв'язку.

Роль асистента вчителя в забезпеченні об'єктивного оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП; участь у відстеженні та фіксації їхнього індивідуального освітнього поступу.

МОДУЛЬ 2. ПАРТНЕРСТВО ТА СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 2.1. Практика спільного викладання. Поняття «спільне викладання». Переваги та основні моделі спільного викладання: модель консультування (учитель виступає в ролі консультанта асистента з питань здійснення адаптації / модифікації навчальних матеріалів); модель наставництва (активне спілкування, обговорення результатів спостережень за учнями, підвищення знань одне одного з питань інклюзивного навчання); модель співробітництва (передбачає розподіл обов'язків між учителем та асистентом учителя, де кожен із педагогів надає підтримку та здійснює супровід учнів з ООП під час реалізації їх індивідуальної освітньої траєкторії). Форми спільного викладання; підтримуюче, паралельне, додаткове, викладання в команді. Особливості спільного викладання в умовах дистанційної форми організації освітнього процесу.

Напрями співпраці асистента вчителя з іншими фахівцями (вчителями-дефектологами, психологами, фахівцями ІРЦ та ін.) і батьками учнів з особливими освітніми потребами.

Відмінність у роботі асистента вчителя і асистента дитини. Особливості професійної взаємодії вчителя, асистента вчителя та асистента дитини.

Тема 2.2. Інструменти й ресурси для асистента вчителя. Ресурсна кімната в закладі освіти: основні функції та призначення (індивідуальний розвиток, гармонізація стану учня, адаптація та інтеграція, проведення корекційно-розвиткових занять). Вимоги до облаштування ресурсної кімнати; зонований простір, мобільність обладнання, дотримання вимог безпеки та санітарно-гігієнічних вимог. Можливості використання ресурсної кімнати асистентом учителя (підтримка та супровід учнів, індивідуалізація навчання, співпраця з іншими фахівцями, психоемоційна підтримка та стабілізація емоційного стану учня, розвиток соціальних навичок учнів).

Цифрові інструменти для дистанційного навчання учнів з ООП: інтерактивні освітні платформи, застосування віртуальної та доповненої реальності (VR / AR), засоби для дистанційної комунікації (Zoom, Teams, Google Meet), навчальні платформи (Google Classroom, Microsoft Teams), додатки для вивчення мов (Duolingo або Babbel), сервіси ChatGPT, Canva Magic Write, Smodin, цифрова освітня система AR Book.

Апаратні та програмні засоби підтримки інклюзивного навчання.

Тема 2.3. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів. Професійна підтримка асистентів учителів та її види. Супервізія, та наставництво як форми здійснення професійної підтримки та надання допомоги асистенту вчителя. Професійна підтримка асистента вчителя фахівцями ЦПРПП. Професійні спільноти та їхні можливості професійної підтримки. Саморефлексія в роботі асистента вчителя. Професійне вигорання в роботі асистента вчителя: ознаки, стадії, причини та способи профілактики.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань.

Модуль 1. Основи організації інклюзивного навчання в базовій середній освіті

Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти (2 год.):

аналіз нормативно-правових документів щодо організації інклюзивного навчання з визначенням їх практичного застосування в закладі освіти;

виявлення принципів інклюзивного навчання у змодельованих освітніх ситуаціях;

визначення ролі асистента вчителя в реалізації права учнів з ООП на освіту.

Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності (2 год.):

аналіз освітнього середовища закладу з позиції фізичної, інформаційної та освітньої безбар'єрності;

виявлення бар'єрів у доступі до навчання та пропонування шляхів їх подолання;

добір прикладів реалізації принципів універсального дизайну в освітньому середовищі.

Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу (2 год.):

моделювання роботи команди психолого-педагогічного супроводу в типових освітніх ситуаціях;

визначення функцій асистента вчителя в процесі розроблення та реалізації ППР;

аналіз взаємодії з батьками як учасниками команди супроводу.

Тема 1.4. Участь та роль асистента вчителя в організації навчальної діяльності (2 год.):

розмежування адаптацій і модифікацій на прикладах навчальних предметів;

добір способів адаптації навчальних матеріалів відповідно до освітніх потреб учнів;

аналіз фрагментів уроків щодо застосування індивідуалізації, диференціації та формувального оцінювання.

Модуль 2. Партнерство та створення інклюзивного освітнього середовища

Тема 2.1. Практика спільного викладання (2 год.):

аналіз моделей спільного викладання (підтримуюче, паралельне, командне) у змодельованих ситуаціях;

визначення оптимальної моделі співучителювання відповідно до освітньої ситуації;

розігрування ситуацій взаємодії вчителя та асистента вчителя під час уроку.

Тема 2.2. Інструменти й ресурси для асистента вчителя (2 год.):

аналіз функціональних можливостей ресурсної кімнати для підтримки учнів з ООП;
добір цифрових інструментів для організації навчання та комунікації з учнями;
розроблення прикладів використання допоміжних засобів навчання відповідно до потреб учнів.

Тема 2.3. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів (2 год.):

аналіз ситуацій професійної взаємодії та визначення потреб у супервізії чи наставництві;
самооцінювання рівня професійної готовності до виконання функцій асистента вчителя;
розроблення індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

Самостійна робота здійснюється в обсязі 6 годин і передбачена в межах тем, визначених навчально-тематичним планом.

Модуль 1. Основи організації інклюзивного навчання в базовій середній освіті

Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти (1 год.):

опрацювання базових понять інклюзивного навчання та особливих освітніх потреб;
аналіз нормативно-правових документів щодо організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти;
визначення функцій асистента вчителя у забезпеченні права учнів з ООП на освіту.

Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності (1 год.):

самостійне ознайомлення з видами безбар'єрності та їх реалізацією в освітньому середовищі;
аналіз прикладів організації доступного освітнього середовища в закладі освіти;
визначення можливостей застосування принципів універсального дизайну в освітньому процесі.

Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу (1 год.):

опрацювання структури та завдань команди психолого-педагогічного супроводу;
аналіз ролі асистента вчителя в розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку;
визначення особливостей взаємодії з батьками як учасниками команди супроводу.

Модуль 2. Партнерство та створення інклюзивного освітнього середовища

Тема 2.1. Практика спільного викладання (1 год.):

самостійне ознайомлення з моделями спільного викладання;

аналіз особливостей взаємодії вчителя та асистента вчителя в різних моделях співучителювання;

визначення ефективних форм розподілу функцій у процесі організації навчання.

Тема 2.2. Інструменти й ресурси для асистента вчителя (1 год.):

опрацювання можливостей використання ресурсної кімнати в роботі асистента вчителя;

аналіз цифрових інструментів для підтримки навчання учнів з ООП;

визначення доцільності використання допоміжних засобів навчання відповідно до освітніх потреб учнів.

Тема 2.3. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів (1 год.):

ознайомлення з формами професійної підтримки (супервізія, наставництво, професійні спільноти);

аналіз факторів професійного вигорання та способів його профілактики;

рефлексія власних потреб у професійному розвитку та визначення напрямів самовдосконалення.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

2. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>

3. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-prymirnoho-polozhennia-pro-komandu-psykholohopedahohichnoho-suprovodu-dytyny-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity>

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

5. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III : станом на 06 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463- IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>

8. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

Основна література:

1. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УТРО, 2024, 40 URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP-metodrekomentatsiyi-2024.pdf>

2. Про методичні рекомендації: лист Міністерства освіти і науки України від 04.09.2024 № 6/688-24. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodychni-rekomendatsii>

3. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна

служба якості освіти України, 2023. 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf

4. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання / укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/cyfyrovyy_uchytelputivnyk_dlya_profesijnogozrostannya.pdf

Додаткова література

1. Баранець Я., Мотуз Т. Інноваційні підходи щодо професійної підготовки педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. № 59. Т.1. С. 196–201.

2. Мотуз Т.В., Слободенюк О.О., Ватковська М.Г. Готовність асистентів вчителів до роботи в умовах інклюзії: аналіз факторів підвищення ефективності. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*: журнал. 2024. № 2(30) 2024. С. 1262–1273.

3. Мотуз Т.В. Дослідження особливостей та структури цифрової компетентності як складника професіоналізму сучасного вчителя. *Перспективи та інновації науки (Серія Педагогіка, Серія «Психологія», Серія «Медицина»)* № 1(35) 2024. С. 286–294.

4. Мотуз Т., Лук'янченко С., Пісковенко А. Педагогічне партнерство як стратегічний складник формування професіоналізму в освіті. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія «Філософія. Педагогіка»*. № 1 (6), 2024. С. 78–85.

5. Мотуз Т., Пасічник Л., Баранець Я. Інформаційно-комунікаційні технології в інклюзивному середовищі закладу освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. № 1. С. 172–181.

6. Олефір Н. В., Слободенюк О.О., Пісковенко А.О. Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Одеса: «Гельветика», 2023. Вип. 64. Т.1. С. 80–84.

7. Пісковенко А.О., Олефір Н.В., Слободенюк О.О. Забезпечення психологічної безпеки здобувачів освіти в освітньому середовищі. *Практичні поради. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Одеса: «Гельветика», 2024. Вип. 67. Т. 1. С. 32–35.

8. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7-9 класах / автори: М. Блажко, А. Ворожбит, Ю. Гайдученко, І. Клименко, О. Пасічник, Ю. Романенко, І. Старагіна, В. Терещенко, О. Федоренко, Т. Харламова, Р. Шаламов, Р. Шиян. Київ, 2023, 127 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P9V1dF6AbU8BopEc_t6ajvDxz1mUTOQ_/view

9. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору. *Фізико-математична освіта*, 2022. Том 35. № 3. С. 65–70. URL: <https://fmo-journal.org/index.php/fmo/article/view/179/120>

10. Слободенюк О.О., Чигріна Я.Ю. Стратегії ефективної взаємодії педагогів із батьками дітей з особливими освітніми потребами. *Перспективи та інновації науки (Серія Педагогіка), Серія «Психологія», Серія «Медицина»*) № 3(61), 2026. С. 1296–1308.

11. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команд супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УТРО. 2024. 24 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>

12. Універсальний дизайн освітньому процесі. Відеоурок. URL: https://www.youtube.com/watch?v=OPOBtYm_Oec

13. Чигріна Я.Ю., Слободенюк О.О. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії дітей з інтелектуальними порушеннями в освітньому середовищі. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. Рівне: «Гельветика», 2025. Вип. 67. Т. 1. С. 151–155.

14. Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти: лист Міністерства ОСВІТИ і науки України від 19.08.2022 № 1/9540-22. https://drive.google.com/file/d/1ryzaEQs_301JfRIgTz8igbAyQ75YeEr7/view